

Muzeul și proiectele pentru vârstnici, între angajare, voluntariat și petrecere a timpului liber

Raluca Ioana ANDREI*

The museum institution, as it is organized today, focuses more and more on its educative function, on its role in conveying the cultural values and in valorizing the museum heritage, in forming the desirable personality of the visiting public in the contemporary society, in a nutshell: on the process of public socialization. The socialization process has a continuous and complex character, starting from the earliest ages and continuing throughout the individual's life. The museum institution, by means of its function of conveying the cultural values, traditions and customs, of its educational and spare-time function, brings its contribution to modeling the public's behavior, to assimilating the cultural models and values indispensable to a society globalization process.

Together with the family, school and group alike, the museum is the one which plays a part in both the formation and reevaluation of the identity, the adults and the elderly being affected by the redefining of the norms and values. In their turn, they pass on to the younger generations, the elements necessary to outline their own identity.

Keywords: museum, socialization, visiting public, family, aging people

Cuvinte cheie: muzeu, socializare, public vizitator, vârstnici

Ce îi motivează astăzi pe vârstnicii din România? Care sunt speranțele lor într-o societate care nu dispune de fonduri necesare pentru a le asigura o pensie decentă, de instituții care să faciliteze ocuparea timpului și nu trecerea lui, de un sistem medical care să ofere încredere și siguranță, dacă nu vindecare? Cum pot instituțiile de cultură, muzeele în cazul de față, să contribuie la bunăstarea fizică și psihică a celor care au mai mare nevoie de sprijin emoțional?

Acestea sunt câteva întrebări care ne vor ghida lucrarea de față, în încercarea de a oferi exemple de bună practică, soluții și proiecte pentru dezvoltarea unor programe pe termen lung, adresate vârstnicilor.

În România, procesul de îmbătrânire demografică a început mai târziu decât în celelalte țări europene și a avut o intensitate mai scăzută, caracterizată prin ritmuri lente de creștere¹.

Acest proces mai lent de îmbătrânire s-a datorat numărului mare de decese înregistrat în rândul populației de peste 60 de ani, în anul 1996 această grupă de vârstă atingând 74,7% din numărul total de decese. De asemenea, așa cum arată Sorin M. Rădulescu, scăderea ratei anuale de creștere a populației, a ratei natalității și scăderea ratei sporului natural au reprezentat factori majori într-o creștere lentă a populației vârstnice. Însă, dacă în anul 1996 cei cu vârsta de peste 60 de ani reprezentau 16,7% din totalul populației României, iar speranța de viață era de 73 de ani, în anul 2014, conform Global AgeWatch² - această grupă de vârstă reprezintă 21,4 % din totalul populației, ceea ce confirmă estimările ratei de creștere a populației vârstnice. Totodată, speranța de viață în anul 2014 a crescut la 80 de ani, conform aceluiași surse.

Acestea sunt motivele care ne determină să ne orientăm cu un mai mare interes către această grupă de vârstă, în vederea pregătirii unor direcții clare în scopul ocupării și angajării persoanelor vârstnice în relații sociale și de comunicare, participării la viața socială și asigurarea suportului emoțional de către familie ori instituții de cultură.

Muzeele dispun de un patrimoniu valoros, obiecte încărcate de istorie și povești, așa cum fiecare vârstnic este, iar rolul esențial al acestora este acela de a fi un facilitator educațional, de a deveni cât mai accesibil și mai deschis, nu numai pentru copii sau tineri, ci și pentru cei care cu experiența,

* muzeograf Complexul Național Muzeal ASTRA; doctorand al Universității București;

e-mail: raluca.andrei@muzeulastra.com

¹ Sorin M. Rădulescu, *Sociologia problemelor sociale ale vârstnicilor*, Editura Lumina Lex, București, 2001, p. 347.

² www.helppage.org, accesat în data de 28.11.2014.

cunoștințele și timpul de care dispun pot să adauge plus valoare instituției.

Dintre toate activitățile integrate muzeografiei nici colecționarea, nici conservarea sau știința pură nu au importanță pentru public față de activitatea educativă³. Astfel, toate celelalte funcții ale muzeului sunt subordonate procesului educațional, scop ce nu se poate realiza prin simpla expunere a obiectelor și fără a se ține seama de o serie de factori precum interesul publicului, nevoile sale, gradul de complexitate al cunoștințelor prezentate, accesibilitatea lor etc.

Este important să identificăm modul în care muzeele etnografice reușesc să se adapteze acestor nevoi și cerințe ale publicului în conformitate cu misiunea de conservare, valorificare, preservare a patrimoniului și fără a se îndepărta de acestea.

Muzeul contemporan și noua abordare în muzeografie dovedesc o reconsiderare a poziției față de public: muzeul devine un spațiu activ, dinamic, antrenant, oferind răspunsuri publicului larg și nu doar anumitor categorii, un mediu cultural în continuă schimbare care satisface cerințele și gusturile vizitatorului.

Reușita politicilor muzeale este condiționată de cunoașterea identității, mobilității și așteptările publicului⁴.

Astfel, pentru a ne adresa vârstnicilor trebuie să avem în vedere caracteristicile acestei categorii de vârstă, bătrânețea, după cum afirmă Sorin M. Rădulescu, nefiind o stare omogenă, care se manifestă la fel la toate persoanele de vârstă a treia sau a patra, ci aparține unor subgrupuri cu probleme și trebuințe specifice⁵.

Urmărind specificul celor de peste 60 de ani putem identifica 3 tipuri de subiecți: subiecți „autoimunizați” față de diferitele modificări ale modului de viață și care, pe baza experienței proprii sunt capabili să-și mențină o orientare activă; subiecți care rămân dependenți de suporturile culturale și care mențin cu dificultate aparența unei activități în dezacord cu obstacolele de adaptare; subiecți care nu posedă nici un suport cultural sau psihologic și care se deteriorează rapid, din punct de vedere psihic și fizic, după ieșirea din activitate⁶.

Astfel, adaptarea la noile roluri și statusuri specifice vârstei a treia este determinată de experiențele anterioare ale subiecților, de capacitatea de proiectare a unor scopuri noi sau de anticiparea unor evenimente favorabile, împreună cu gradul de control asupra acestora.

Emile Faguet în *De la Vieillesse* considera faptul că „bătrânii pot încă să vadă ce este în cărți, dar nu mai pun nimic înăuntru. De-asta nu le mai iubesc”- spunea el⁷. Însă, astăzi încercăm să demontăm aceste stereotipii și să demonstrăm că vârstnicii pot fi implicați și activi în viața socială atâta timp cât li se oferă această oportunitate.

După cum arată Daniela Gârleanu Șoitu în lucrarea *Vârsta a III-a*, persoanele vârstnice pot și trebuie să fie puse în valoare în cadrul vieții sociale, ca element structural, solid, necesar. Astfel, este importantă rămânerea în lume a persoanelor vârstnice și păstrarea activității până la sfârșitul vieții⁸.

Având în vedere creșterea populației vârstnice se impune, pe lângă profilaxia bătrâneții și lupta împotriva bolilor drastice de degenerescență, utilizarea experienței profesionale și sociale a vârstelor bătrâneții⁹.

Vorbind de vârstele bătrâneții, Ursula Șchiopu identifică trei perioade în viața celor de peste 60 de ani. Prima perioadă, de trecere, în care subidentitatea profesională se dezoficializează și se integrează în subidentitatea socială. Subidentitatea materială este foarte importantă, iar cea parentală este relativ expansivă. Cea de-a doua etapă, bătrânețea propriu – zisă, în care subidentitatea parentală secontractă ușor, iar subidentitatea socială se exercită într-un teritoriu social accesibil și ultima etapă, marea bătrânețe, în care subidentitățile se contractă¹⁰.

³ Coriolan Petranu, *Muzeele din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș*, București, Editura Cartea Românească, 1922, p. 20.

⁴ Ioan Opreș, *Managementul Muzeal*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2008, p. 96-100.

⁵ Sorin M. Rădulescu, *Sociologia problemelor sociale ale vârstnicilor*, Editura Lumina Lex, București, 2001, p. 140.

⁶ Rene Duda, *Gerontologie medico – socială*, Editura Junimea, Iași, 1983, p. 162.

⁷ Emile Faguet, *De la Vieillesse*, Biblioteque Internationale D, etidion, Paris, 1910, p. 29.

⁸ Daniela Gârleanu Șoitu, *Vârsta a III-a*, Institutul European, Iași, p. 72-75.

⁹ Ursula Șchiopu, *Psihologia modernă*, România Press, București, 2008, p. 314.

¹⁰ *Ibidem*, p. 316.

Luând în considerare aceste aspecte, instituțiile de cultură și în special muzeele pot dezvolta o serie de strategii care să implice cu succes persoanele vârstnice, care vor beneficia de un confort psiho - afectiv prin păstrarea identității și apartenența la comunitate.

Muzeele și rolul lor educațional

Instituția muzeală, așa cum este ea constituită astăzi, se concentrează din ce în ce mai mult pe funcția sa educativă (muzeul este definit ca “o instituție permanentă, fără scop lucrativ, aflată în serviciul societății și al dezvoltării sale, deschisă publicului și care face cercetări cu privire la mărturiile materiale legate de om și de mediul său, le achiziționează, le conservă, și, mai ales, le expune, în scopul studiului, al educației și al delectării”¹¹) educație ce ar trebui asigurată pentru toți membrii societății, fără restricție ori discriminare precum vârsta, genul, rasa sau situația financiară, pe rolul său în transmiterea valorilor culturale și valorificarea patrimoniului muzeal, în formarea personalității dezirabile a publicului vizitator în societatea contemporană, într-un cuvânt pe procesul de socializare al publicului.

În cadrul procesului de socializare sunt identificate cinci etape de dezvoltare, în funcție de vârsta individului – ultima fiind definită de vârsta adultă târzie, după 60 – 65 de ani, în care predomină socializarea de fond (adică echipare indivizilor cu tot sau aproape tot ce le este necesar pentru a fi membrii active ai societății) cu ajustări reduse la realități sociale și culturale noi¹². Însă scopul fundamental al procesului de socializare, indiferent de etapele lui, constă în transmiterea reperelor simbolice (normelor și valorilor) necesare formării motivațiilor de participare la viața socială și a capacității de a contribui, în mod activ, la schimbarea socială¹³. Astfel, continuarea procesului de socializare a vârstnicilor este absolut esențială pentru asigurarea suportului motivațional fără de care implicarea lor într-o viață activă nu s-ar putea realiza.

Socializarea la bătrânețe presupune dezangajarea față de rolurile sociale active și familiarizarea cu alte roluri participative în familie, organizații cu caracter voluntar, în activități culturale și chiar productive¹⁴. Cum se poate realiza însă acest lucru în societatea românească contemporană? Cum se pot depăși anumite stereotipii în legătură cu bătrânețea precum deficiențele de caracter și de personalitate ale vârstnicilor considerându-i ursuzi, instabili, conservatori, inadaptabili în raport cu schimbarea socială, egoiști, rigizi?

Gradul de implicare a persoanelor vârstnice într-o viață activă depinde de o serie de factori precum: stilul de viață al persoanelor vârstnice, asumarea de roluri, interacțiunea și relaționarea cu mediul formal și informal și cu cel al intervenției sociale, perspectiva identitară și sentimentul apartenenței, relația cu sine și forme specifice de intervenție la nivel informal, dorința de manifestare ca cetățean activ¹⁵. Instituțiile de cultură și în special muzeele oferă vârstnicilor posibilitatea continuării rolurilor active în societate, posibilități de regăsire și afirmare a personalității.

În ultimii ani se încearcă o reconsiderare a educației în cadrul muzeelor și o lărgire a publicului educabil. Astfel, dacă până nu demult educația era privită ca fiind specifică vârstei copilăriei sau cel mult adolescenței, astăzi educația pe tot parcursul vieții este un deziderat al Uniunii Europene care este în contact cu un număr semnificativ de cetățeni direct prin intermediul programelor sale de educației și formare profesională. Obiectivul general al programului de învățare pe tot parcursul vieții este de a contribui la dezvoltarea Comunității ca o societate avansată bazată pe cunoaștere, în conformitate cu obiectivele Strategiei de la Lisabona. Prin susținerea și completarea acțiunilor de către statele membre, programul are ca obiectiv favorizarea schimburilor reciproce, cooperarea și mobilitatea între sistemele de educație și de formare din cadrul Comunității, astfel încât acestea să devină un model de calitate la nivel mondial¹⁶. Aceste aspecte apar și în Decizia nr. 1720/2006/CE a Parlamentului European

¹¹ <http://www.icom.cimec.ro/statut.htm> accesat în data de 03.12.2014.

¹² Achim Mihu, *Socializarea*, în: *Tratat de Sociologie Generală*, coord. Dumitru Otovescu, Editura Beladi, Craiova, 2010, p. 202.

¹³ Sorin M. Rădulescu, *Sociologia problemelor sociale ale vârstnicilor*, Editura Lumina Lex, București, 2001, p. 140.

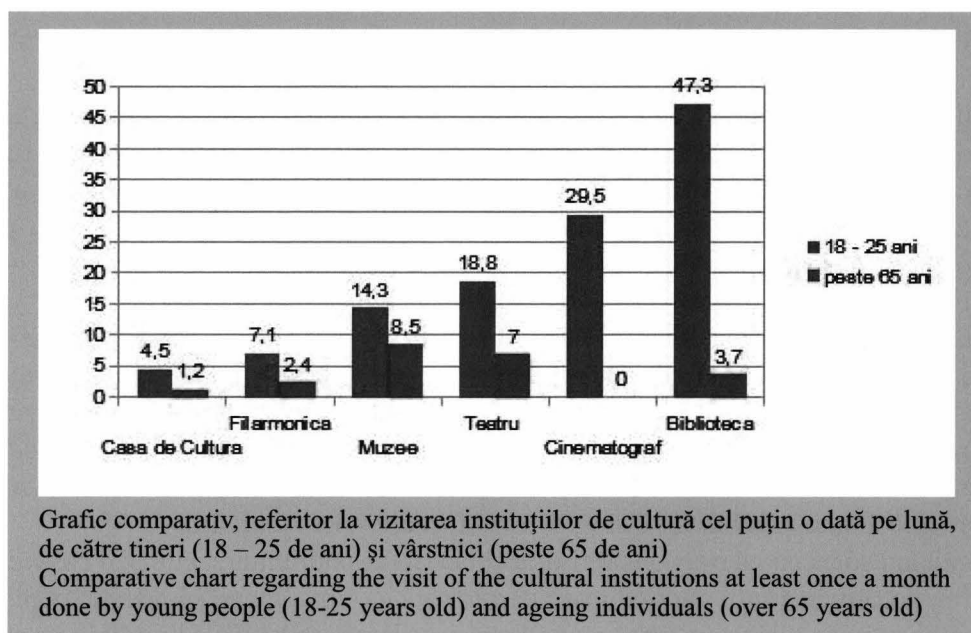
¹⁴ *Ibidem*, p. 145.

¹⁵ Daniela Gârleanu Șoitu, *Vârsta a III-a*, Institutul European, Iași, 2006, p. 15.

¹⁶ http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/c11082_ro.htm accesat în data de 03.12.2014.

și a Consiliului din 15 noiembrie 2006 care are în vedere stabilirea unui program de acțiune în domeniul învățării continue. Unul dintre aceste programe, susținut de Comunitatea Europeană, este programul Grundtvig ce se adresează tuturor formelor de învățământ pentru adulți care vizează să răspundă provocării educaționale pe care o reprezintă o populație europeană în proces de îmbătrânire; să ajute la furnizarea, pentru adulți și vârstnici, a unor mijloace pentru a-și îmbunătăți cunoștințele și competențele, având ca obiective îmbunătățirea calității și accesibilității mobilității, îmbunătățirea cooperării (calitatea și volumul); sprijinirea și găsirea de alternative pentru persoanele defavorizate și vulnerabile, cum ar fi persoanele mai vârstnice și cei care și-au abandonat studiile fără a obține calificările de bază; sprijinirea dezvoltării unor practici inovatoare și transferul acestora între țări; sprijinirea dezvoltării unui conținut, a unor servicii, îmbunătățirea abordărilor pedagogice și a gestionării organizațiilor de învățământ pentru adulți și vârstnici¹⁷.

Muzeele, ca instituții a căror misiune constă în educarea publicului, vor trebui să se reinventeze pentru lărgirea categoriilor de vârstă la care se adresează, a beneficiarilor serviciilor muzeale. Deși în mod eronat se considera că vârstnicii reprezintă o categorie de public obișnuită muzeelor și exista o stereotipie legată de faptul că aceștia oricum vin la muzeu indiferent de ceea ce le oferă această instituție, din punct de vedere statistic se observă că această afirmație nu se susține. Astfel, într-un studiu inițiat de Muzeul ASTRA alături de Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu, în anul 2001, referitor la Practicile Culturale la Nivelul Populației Municipiului Sibiu s-a observat faptul că cei de peste 65 de ani frecventează într-o măsură mult mai mică instituțiile de cultură față de tineri¹⁸.

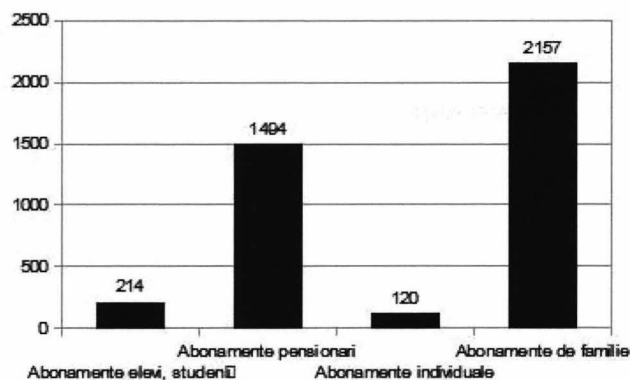

Se observă o frecvență redusă a instituțiilor de cultură de către vârstnici, muzeele sunt cele care atrag 8,5% dintre sibienii cu vârsta peste 65 de ani, aceștia alegând să viziteze muzeele cel puțin o dată pe lună. Motivele neparticipării la acțiunile organizate de instituțiile de cultură, invocate la momentul studiului, erau legate atât de oferta precară a unora dintre acestea, cât și de lipsa banilor și chiar de lipsa timpului. Dacă în anul 2001, profilul vizitatorului de muzeu, respectiv cei care vizitau într-o proporție mai mare muzeele, era mai degrabă caracterizat de persoane cu vârsta cuprinsă între 34 și 45 de ani¹⁹, astăzi această categorie de vârstă rămâne la fel de activă, înregistrându-se însă o creștere și în rândul vârstnicilor, iar cei care în anul 2001 aveau vârsta de 45 de ani, în anul 2014 mulți sunt pensionari sau se apropie de vârsta pensionării. Această tendință de creștere se observă și prin analizarea numărului de abonamente de vizitare a Muzeului ASTRA vândute la diferitele categorii de public în anul 2014.

¹⁷ <http://www.eurodesk.ro/program.php?id=RO0010000295> accesat în data de 28.11.2014.

¹⁸ Adela Popa, Raluca Andrei, *Aspecte privind practicile culturale și consumul de servicii culturale la nivelul populației municipiului Sibiu*, în: *Dimensiuni ale Cunoașterii Societății Contemporane*, coord. Dumitru Batâr, Editura Universității Lucian Blaga Sibiu, 2002, p. 195.

¹⁹ *Idem*, p. 200.

Grafic referitor la numărul de abonamente vândute în anul 2014 la Muzeul ASTRA
Chart regarding the number of subscriptions sold at the ASTRA Museum in 2014

Lipsa banilor, unul dintre principalii factori invocați pentru neparticiparea la evenimentele instituțiilor de cultură, este determinată și de absența altor resurse financiare diferite de pensie, în ciuda posibilităților persoanelor vârstnice de a continua activitățile remunerate. Astfel, conform Institutului Național de Statistică, pentru Regiune Centru (zona Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș și Sibiu), în anul 2012, persoanele active de peste 65 de ani reprezentau 3,3% din totalul populației regiunii. De asemenea, din totalul persoanelor de gen masculin, persoanele active de peste 65 de ani reprezintă 4,4%, iar din totalul persoanelor de sex feminin, cele de peste 65 de ani implicate în viața activă, reprezintă doar 2,4 %. Diferențe considerabile se pot observa și în ceea ce privește participarea la activitatea economică a persoanelor de peste 65 de ani, în funcție de mediul urban sau rural, înregistrându-se 0,7% persoane active de peste 65 de ani din totalul populației Regiunii Centru în mediul urban și 6,2% persoane active în mediul rural.

În ceea ce privește județul Sibiu se observă o creștere considerabilă a persoanelor vârstnice. Dacă în anul 1990, persoanele de peste 65 de ani reprezentau 13,62% din totalul populației, în anul 2011, populația vârstnică reprezenta 20,14%, conform INSSE²⁰.

Acest lucru se datorează scăderii drastice a populației județului Sibiu, cu peste 20% în perioada 1990 – 2011, aceasta reducându-se cu 104224 locuitori. De asemenea, cea mai semnificativă scădere a numărului de locuitori s-a înregistrat pentru grupa de vârstă 0 – 14 ani, care s-a diminuat cu mai mult de jumătate în anul 2011 față de anul 1990²¹.

Integrarea socială și comunicarea, în cazul persoanelor vârstnice, devin elementele esențiale care trebuie să ghideze instituțiile de cultură în abordarea și desfășurarea de proiecte de valorificare a patrimoniului, mobil sau imobil, ce au drept grup țintă persoanele de peste 65 de ani. Muzeul ASTRA a reușit în ultimii ani să elaboreze strategii ce au avut ca scop susținerea activităților lucrative ale persoanelor vârstnice, încurajarea transmiterii valorilor și normelor tradiționale, obiectiv ce se poate atinge numai printr-o comunicare activă între generații și dezvoltarea activităților filantropice, de loisir, care apropie membrii unei comunități, fie ea reprezentată de vizitatorii unui muzeu luați în ansamblul lor, fie de cei cu aceleași interese, obiceiuri ori practici sociale și culturale.

În baza cercetărilor de teren s-a constatat necesitatea dezvoltării măsurilor de asistență și de asociere a creatorilor populari din întreaga țară, creatori care în marea lor majoritate fac parte din categoria vârstnicilor. În anul 1992 s-au trasat scopul și obiectivele unei Asociații care să sprijine și să încurajeze activitățile de creație meșteșugărească și artistică tradițională în toate regiunile în care aceasta se mai păstrează, susținerea creației autentice în cadrul rețelei comerciale – turistice naționale și internaționale, promovarea creatorilor populari ca purtători ai valorilor autentice²². În general, artiștii populari aparțin zonelor rurale, iar reactivarea acestor ocupații aducătoare de venit, alături de alte îndeletniciri, duc la o angajare mai numeroasă a persoanelor de peste 65 de ani în mediul rural decât în mediul urban, după cum am observat și din datele statistice.

²⁰ <http://www.sibiu.insse.ro/main.php?lang=fr&pageid=409>, accesat în data de 08.12.2014.

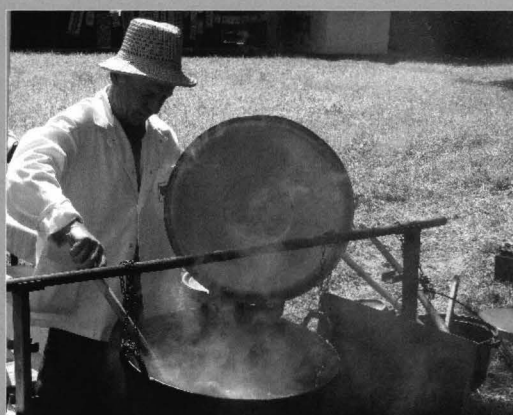
²¹ *Ibidem*.

²² <http://www.mct.muzeulastra.ro/tezaure-umane-vii/26-acpr-asociatia-creatorilor-populari-din-romania.html>, accesat în data de 12.12.2014.

De asemenea, implicarea meșterilor populari în proiectele de anvergură ale muzeului care au drept scop valorificarea patrimoniului imaterial duc la o mai bună comunicare între generații, cei tineri învățând diferitele meserii tradiționale chiar de la cei care le practică de o viață.

Fotografii din arhiva Muzeului ASTRA.
Târgul creatorilor populari. Muzeul în aer liber
din Dumbrava Sibiului 2013

Photographs from the archive of the ASTRA Museum.
Fair of the Folk Creators – Open-air Museum
from Dumbrava Sibiului 2013

Recent, țările nordice – Suedia, Finlanda, Norvegia și Danemarca au propus constituirea unui organism transnațional al muzeelor în aer liber care are în vedere reconsiderarea programelor și

Târgul creatorilor populari
Artisan's fair

relațiilor cu publicul, fundamentate pe mobilitatea zonală și complementaritate etnică²³. Astfel, muzeele dezvoltă raporturi sociale mai largi, iar strategia de marketing a muzeelor în aer liber se bazează într-o mai mare măsură pe un muzeu viu, animat. Rolul creatorilor populari într-un muzeu etnografic este esențial în acest sens. Ei sunt cei care dau viață și transformă muzeul într-un spațiu viu și prezent, în care comunicarea între diferitele etnii reprezentative spațiului românesc este asigurată prin patrimoniul imaterial reprezentat de acești artiști și patrimoniul material existent în Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului, parte componentă a Muzeului ASTRA.

În ceea ce privește activitatea de voluntariat în cadrul muzeului a persoanelor peste 65 de ani, aceasta se reduce la un grup restrâns de cercetători, care continuă să aducă contribuții majore muzeului. Din păcate acest grup este format doar din câțiva foști angajați ai muzeului care continuă să studieze și să publice propriile lucrări ca o continuare a muncii realizate de o viață în cadrul instituției. Chiar dacă aceste persoane nu sunt numeroase, ei reprezintă un prim pas către o strategie care să încurajeze activitatea de voluntariat în cadrul muzeului. Fie că este vorba de cercetători pasionați, fie de cei care doresc să participe benevol la organizarea unor serii de proiecte pentru publicul larg, persoanele vârstnice pot, cu experiența și cunoștințele de care dispun, să sprijine orice activitate a muzeului. Din

²³ Ovidiu Daneș, *Obiectul muzeificat, între strategie de marketing și cercetare aplicată*, în *Marketingul și educația în muzee*, ediția a III-a, Editura ASTRA Museum, Sibiu, 2012, p. 10.

păcate, până în prezent, muzeele nu au urmărit să dezvolte astfel de proiecte, considerând voluntariatul un tip de activitate ce se adresează mai degrabă tinerilor decât celor de peste 65 de ani, deși astăzi voluntariatul este recunoscut ca unul dintre instrumentele de mobilizare a potențialului maxim al persoanelor vârstnice de a contribui la dezvoltarea societății²⁴.

Faptul că muzeele căutau mai degrabă un public tânăr și limitau activitățile educaționale și de voluntariat la acest tip de public, apare încă din anul 1969, la trei ani de la înființarea Muzeului în aer liber (atunci sub denumirea Muzeul de Etnografie și artă populară) când se ia decizia, de către Dr. Cornel Irimie, șef secție al muzeului, de a se înființa și la Sibiu *Cercul Prietenii Muzeului*. Acesta declara într-un material de presă că „propunându-și să atragă cât mai mult public, în special tineret, la expozițiile muzeale ce tind să valorifice numeroase fonduri puțin sau delor cunoscute, și „Prietenii Muzeului” de la Sibiu vor înscrie o pagină la progresul muzeologiei românești”²⁵.

Astăzi, acțiuni de voluntariat ale persoanelor de peste 65 de ani pot fi exemplificate aici prin două acțiuni recente, desfășurate sub egida *Muzeul ASTRA* și anume organizarea unei expoziții a cercetătorului Ilie Moise care a oferit spre expunere o bogată colecție personală de obiecte etnografice, contribuind și la realizarea conceptului expozițional în sine.

O altă acțiune de voluntariat a fost lansarea publicației *Muzeul Asociațiunii*, de o deosebită importanță pentru instituția muzeală, realizată de Ana Grama, fost angajat al muzeului, care la vârsta de 70 de ani a dorit să ofere colegilor, specialiștilor din domeniul muzeologie și etnografiei, o istorie a Muzeului ASTRA, a cărui rădăcini se găsesc încă din anul 1905 când se înființează, în baza donațiilor poporului, Muzeul ASOCIAȚIUNII. Și exemplele nu se opresc aici.

Lansare publicației *Muzeul ASOCIAȚIUNII* - Ana Grama, la 70 de ani
Launch of the publication 'Muzeul ASOCIAȚIUNII' ('Association's Museum') - Ana Grama, at 70 years old

Vernisaj - expoziția Crochiuri de colecționar. Ilie Moise foto 2 dreapta – Dr. Ilie Moise.
Opening – 'Crochiuri de colecționar' ('Collector's Sketches') exhibition. Ilie Moise
Photo 2, right – Dr. Ilie Moise.

²⁴ <http://www.provobis.ro/ramai-activ-fii-voluntar/> accesat în data de 10.12.2014.

²⁵ Arhiva Științifică a Muzeului ASTRA, fondul Cornel Irimie, dosar 162 b, nr. 589/IV 1969.

La nivelul Uniunii Europene, anul 2012 a fost dedicat temei Îmbătrânirii Active și Solidarității între Generații, iar România a desfășurat câteva proiecte în acest domeniu²⁶ care au urmărit ca seniorii să rămână în câmpul muncii și să împărtășească experiența profesională dobândită pe parcursul vieții, să joace în continuare un rol activ în societate și să ducă o viață cât mai sănătoasă și împlinită²⁷. Din păcate, deși proiectele s-au desfășurat, nu am găsit date referitoare la sustenabilitatea lor, respectiv la continuarea vieții active a vârstnicilor și după încheierea proiectelor.

Însă ceea ce este demn de remarcat sunt noile modificări privind Legea Voluntariatului (Legea 78/2014). Încă de la început se observă accentul pe care legea îl pune pe recunoașterea oficială a importanței voluntariatului pentru societate în ansamblu, datorită valențelor sale de creator de solidaritate socială, stimulator al dezvoltării personale și profesionale și contributor la punerea în practică a valorilor de cetățenie activă și responsabilitate socială²⁸. Numeroasele modificări ale legii voluntariatului (stabilirea unui contract cadru, respectul muncii, asigurarea protecției muncii etc.) sunt elemente care vor conduce în viitorul apropiat la dezvoltarea unor proiecte majore adresate vârstnicilor și menținerii active a acestei categorii de vârstă.

Asigurarea unui cadru optim de petrecere a timpului liber pentru persoanele vârstnice pare a fi, mai ales în muzeele etnografice în aer liber, cel mai simplu lucru de realizat. Cadrul natural generos, existența spațiilor de relaxare, o Biserică – monument (re)funcționalizat - utilizată în cadrul muzeului ca obiect – expонат, dar și ca obiect - funcțional²⁹ ar reprezenta condiții suficiente pentru atragerea publicului vârstnic în Muzeu. Însă aspectele enumerate nu sunt specifice doar categoriei vârstnicilor, ci și adulților și tinerilor. Iar dacă pentru aceste categorii instituția dezvoltă o serie de proiecte care să îmbunătățească comunicarea public – muzeu, cu siguranță ar trebui inițiate și proiecte care să îmbunătățească relația muzeului cu cei de peste 65 de ani. Un exemplu demn de urmat este cel al Muzeului de Artă Timișoara, printre puținele muzee care au realizat proiecte a căror public țintă au fost vârstnicii. În anul 2009, muzeul a inițiat programul educativ *Dacă este marți, este... Alzheimer!* oferind seniorilor ocazii de a comunica în *Cafeneaua Alzheimer* și de a transmite propriile experiențe trăite³⁰. Beneficiarii au fost persoane cu vârsta cuprinsă 75 – 93 de ani, aparținând Centrului de Zi Alzheimer Timișoara. De la vizite ghidate, la instruirea seniorilor – ghizi și realizarea atelierelor de desen și atelierelor de povești ce au avut ca punct de plecare portretele unor personalități ale culturii românești, existente în expoziție, între care a fost intercalată o sculptură vivanță reprezentată de o doamnă în vârstă de 82 de ani, au constituit activitățile acestui proiect. Ce s-a observat? Dezvoltarea comunicării între beneficiari, creșterea siguranței de sine, creșterea gradului de relaționare a seniorilor cu personalul muzeal și artiștii plastici implicați în proiect, crearea unui raport între o experiență din prezent și o amintire din trecut³¹.

Concluzionând cele prezentate, putem afirma cu tărie faptul că, plecând de la o cunoaștere adecvată a personalității vârstnicilor, interesele, nevoile și specificul acestei categorii de public, instituțiile de cultură, și în cazul nostru muzeele, pot dezvolta programe culturale care să contribuie la socializarea celor de peste 65 de ani, continuarea vieții active, dezvoltarea competențelor intergeneraționale și interculturale, toate acestea ducând la îmbunătățirea calității vieții persoanelor de vârstă a III-a.

²⁶Proiectul Mereu tânăr al Fundației Caritas, proiectul Rămâi activ, fii voluntar! - Asociația PRO VOBIS, proiectul SEVEN, al Senior European Volunteers Exchange Network - <http://www.seven-network.eu>.

²⁷http://www.caritas-ab.ro/index_main.php?menu=2389&almenu=1&lang=ro accesat în data de 13.12.2014.

²⁸<http://lege5.ro/Gratuit/gm4ts0jsgi/legea-nr-78-2014-privind-reglementarea-activitatii-de-voluntariat-in-romania>, accesat în data de 14.12.2014.

²⁹Ovidiu Daneș, *op. cit.*, p.16.

³⁰Marius Cornea, *Dacă este marți, este Alzheimer! Program de educație muzeală pentru beneficiarii Centrului de Zi Alzheimer în Muzeul de Artă Timișoara în Marketingul și educația în muzee*, ediția a III-a, editura ASTRA Museum, Sibiu, 2012, p. 127.

³¹*Ibidem*, p. 130.

BIBLIOGRAFIE

CORNEA Marius, *Dacă este marți , este Alzeihmer! Program de educație muzeală pentru beneficiarii Centrului de Zi Alzheimer, în Muzeul de Artă Timișoara în Marketingul și educația în muzee*, ediția a III-a, Editura ASTRA Museum, Sibiu, 2012.

DANEȘ, Ovidiu. *Obiectul muzeificat, între strategii de marketing și cercetare aplicată, în Marketingul și educația în muzee*, ediția a III-a, editura ASTRA Museum , Sibiu, 2012.

DUDA, Rene. *Gerontologie medico – socială*, editura Junimea , Iași, 1983.

FAGUET, Emile. *De la Vieillesse*, Biblioteque Internationale D, Paris, 1910.

GARLEANU ȘOITU, Daniela. *Vârsta a III-a*, Institutul European, Iași, 2006.

KIMMEL Douglas, *Adoulthood and Aging*, Chicago: John Wiley and Sons, 1990

MIHU, Achim. *Socializarea*, în *Tratat de Sociologie Generală*, coord. Dumitru Otovescu, editura Beladi, Craiova, 2010.

OPRIȘ, Ioan. *Managementul Muzeal*, editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2008.

PETRANU, Coriolan. *Muzeele din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș*, editura Cartea Românească, București, 1922.

POPA, Adela; ANDREI, Raluca. *Aspecte privind practicile culturale și consumul de servicii culturale la nivelul populației municipiului Sibiu*, în *Dimensiuni ale Cunoașterii Societății Contemporane*, coord. Dumitru Batâr, editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2002.

RĂDULESCU, Sorin M. *Sociologia problemelor sociale ale vârstnicilor*, editura Lumina Lex, București, 2001.

ȘCHIOPU, Ursula. *Psihologia modernă*, România Press, București, 2008.

Proiectul *Mereu tânăr* al fundației Caritas, proiectul *Rămâi activ, fii voluntar!* - PRO VOBIS, Association project *SEVEN*, of the Senior European Volunteers Exchange Network - <http://www.seven-network.eu>.

Arhiva Științifică a Muzeului ASTRA, fondul Cornel Irimie, dosar 162 b, nr. 589/IV 1969.

<http://www.icom.cimec.ro/statut.htm>

http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/c11082_ro.htm

<http://www.eurodesk.ro/program.php?id=RO0010000295>

<http://www.sibiu.insse.ro/main.php?lang=fr&pageid=409>

<http://www.mct.muzeulastra.ro/tezaure-umane-vii/26-acpr-asociatia-creatorilor-populari-din-romania.html>

<http://www.provobis.ro/ramai-activ-fii-voluntar/>

http://www.caritas-ab.ro/index_main.php?menu=2389&almenu=1&lang=ro

<http://lege5.ro/Gratuit/gm4tsojsgi/legea-nr-78-2014-privind-reglementarea-activitatii-de-voluntariat-in-romania>